

Nr 98.

Ankom till Riksdagens kansli den 25 april 1913 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Herresätter nr 1 i Östergötlands län.

(1:a Avd.)

I en till Riksdagen den 21 februari 1913 avlåten, till jordbruksutskottet för förberedande handläggning hänvisad proposition, nr 207, har Kungl. Maj:t under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgiva, att de till förra majorsbostället 3 $\frac{1}{4}$ mantal Herresätter nr 1 i Värna socken av Östergötlands län hörande torpen Sluttorp, Stora Sandstugan och Östra Strålsätter samt två obebyggda lägenheter må, var för sig med i statsrådsprotokollet tillstyrkt område, från egendomen upplåtas enligt kungl. kungörelsen den 31 december 1909 angående förändrade grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärva egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar och med iakttagande av de i kungl. brevet till domänstyrelsen samma dag i fråga om tillämpningen av berörda grunder meddelade närmare bestämmelser samt med förbehåll ej mindre om rätt för innehavaren av den öster om torpet Stora Sandstugan belägna obebyggda lägenheten att såsom utfartsväg begagna en sistberörda torp tillagd väg, som å en av extra lantmätaren J. Stånggren åren 1910 och 1911 över egendomen upprättad karta betecknats med ägofigurerna nr 97 och 113, och för innehavaren av torpet Östra Strålsätter att såsom utfartsväg använda en över den andra obebyggda lägenheten löpande, med ägofigurerna nr 712 och 721 å samma karta betecknad väg, än

Bihang till Riksdagens protokoll 1913. 10 saml. 55 häft. (Nr 98—101.) 1

även om skyldighet för blivande ägare av torpet Stora Sandstugan att låta ogifta Brita Andersson tillsvidare hava å torpet kvarstående och nyttja en henne tillhörig byggnad mot en gottgörelse till torpets ägare av 15 kronor om året.

Departementschefen har i förevarande ärende till statsrådsprotokollet haft följande anförande:

»Under år 1911 har å förra majorsbostället 3 $\frac{1}{4}$ mantal Herresätter nr 1 i Värna socken av Östergötlands län hållits uppskattning för förnyad utarrendering från den 14 mars 1914 av nämnda egendom, som lämnar mer än 600 kronor i årligt arrende, och har därvid förslag väckts om försäljning av områden från egendomen.

Med anledning härav har domänstyrelsen i skrivelse den 18 oktober 1912 underställt det väckta förslaget Kungl. Maj:ts prövning och därvid överlämnat samtliga till ärendet hörande handlingar, däribland en av extra lantmätaren J. Stånggren åren 1910 och 1911 över egendomen upprättad karta med beskrivning.

Av handlingarna inhämtas, bland annat, följande.

Egendomen, som är belägen 0.8 mil från Bersbo järnvägsstation och 3.2 mil från Linköping, innehåller en areal av 564 hektar 97.6 ar, därav 156 hektar 78.9 ar tomt och åker, 34 hektar 50 ar äng och odlingsmark, 365 hektar 0.3 ar avrösningsjord och 8 hektar 68.4 ar impediment.

Å egendomen finnas åtskilliga torp och lägenheter. Uppskattningsmännen hava föreslagit, att nedannämnda tre torp och två lägenheter måtte från egendomen avsöndras och försäljas, nämligen:

torpet Sluttorp, omfattande ägofigurerna å kartan nr 27—38, 38 a, 38 b, 39—42, 42 a—c, 43—45, 45 a, 46—50 och 52—61 samt delar av ägofigurerna nr 8, 9, 51 och 104 om tillhoppa 22 hektar 32.2 ar, varav 10 hektar 18.3 ar åker och tomt, 54.7 ar äng och odlingsmark, 11 hektar 48.2 ar avrösningsjord och 11 ar impediment;

torpet Stora Sandstugan, omfattande ägofigurerna nr 1—7, 10—18, 18 a, 19—24, 24 a, 25, 26, 98—103 och 105—112 samt delar av ägofigurerna nr 8, 9 och 104 om tillhoppa 14 hektar 0.4 ar, därav 4 hektar 58.4 ar åker och tomt, 1 hektar 54.4 ar äng och odlingsmark, 7 hektar 62.1 ar avrösningsjord och 25.5 ar impediment;

torpet Östra Strålsätter, omfattande ägofigurerna nr 755—775, 775 a och 776—844 om tillhoppa 24 hektar 71.5 ar, därav 18 hektar 92.8 ar åker och tomt, 1 hektar 35.5 ar äng, 4 hektar 27.1 ar avrösningsjord och 16.1 ar impediment;

en lägenhet, belägen öster om torpen Sluttorp och Stora Sandstugan

samt omfattande ägofigurerna nr 62—85, 87, 89—96 och 114—123 ävensom delar av ägofigurerna nr 51, 86, 88, 124, 128, 145 och 146 om tillhoppa 19 hektar 83.9 ar, därav 9 hektar 32 ar åker, 3 hektar 93 ar äng och odlingsmark samt 6 hektar 58.9 ar avrösningsjord; samt

en lägenhet, benämnd Västra Strålsätter och belägen väster om torpet Östra Strålsätter, omfattande ägofigurerna nr 698—702, 702 a, 703—711, 713—720, 722—747, 747 a och 748—754 om tillhoppa 18 hektar 70.2 ar, därav 8 hektar 46.7 ar åker, 2 hektar 18.7 ar äng, 8 hektar 2.9 ar avrösningsjord och 1.9 ar impediment.

Samtliga ovannämnda tre torp äro bebyggda med kronan tillhöriga hus. De båda lägenheterna äro obebyggda. Torpen Sluttorp och Stora Sandstugan äro belägna omkring 4 kilometer från huvudgården och 28 kilometer från Linköping. Torpet Strålsätter är beläget omkring 3 kilometer från huvudgården och 35 kilometer från Linköping.

Uppskattningsmännen hava föreslagit, att de tre torpen måtte till inlösen hembjudas deras innehavare, vilka uttalat önskan att inköpa torpen, samt meddelat, att köpare anmält sig jämväl till de två lägenheterna. Å torpet Stora Sandstugan funnes uppförd en byggnad tillhörig ogifta Brita Andersson, som hos domänintendenten i länet anmält sig önska inköpa den plan om 7.2 ar, varå byggnaden stode. Då emellertid enligt upplysningar, som uppskattningsmännen erhållit, denna lägenhet, som benämndes Lilla Sandstugan, ej beboddes av Brita Andersson, utan av henne uthyrdes till personer, som ej lämpade sig för förvärvande av eget hem, hade uppskattningsmännen ansett sig ej kunna tillstyrka hembud av lägenheten till Brita Andersson, utan hemställde de, att byggnaden måtte få kvarstå tills vidare mot det innehavaren av densamma erlade en årlig avgäld av 15 kronor till ägaren av torpet Stora Sandstugan. I övrigt hade icke några egnahemspekulanter uppträtt. Någon ytterligare del av egendomen ansåges ej heller lämplig att upplåta till eget hem.

De fem till försäljning föreslagna områdena hava åsatts följande saluvärden: Sluttorp 7,015 kronor, därav för skog 2,366 kronor 78 öre, Stora Sandstugan 6,080 kronor, därav för skog 3,398 kronor 45 öre, Östra Strålsätter 7,675 kronor, därav för skog 577 kronor 5 öre, ovan först nämnda obebyggda lägenhet 5,530 kronor, därav för skog 1,744 kronor 60 öre samt obebyggda lägenheten Västra Strålsätter 4,765 kronor, därav för skog 1,845 kronor. Arrendevärdena för områdena i nu nämnd ordning hava beräknats till 170 kronor, 90 kronor, 280 kronor, 125 kronor och 110 kronor. För förnyad utarrendering av egendomen i övrigt skulle enligt uppskattningsmännens förslag erfordras uppförande

av, förutom andra byggnader, en arbetarbostad, avsedd för tre familjer, för en beräknad kostnad av 4,865 kronor.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet har i skrivelse till domänstyrelsen den 1 maj 1912 förmått sig icke hava något att erinra i huvudsak mot uppskattningmännens förslag till försäljning av egnahems-lägenheter. Som emellertid å torpet Sluttorp funnes 501 ekar, värderade till 1,906 kronor 20 öre, av vilka ekar många vore värdefulla, borde större delen av dessa försäljas för kronans räkning, enär det ej kunde anses lämpligt att överlåta en dylik realisation åt en blivande ägare av torpet. Samma förfarande borde enligt Kungl. Maj:ts befallningshavandes mening iakttagas jämväl beträffande dels å torpet Stora Sandstugan befintliga 441 ekar, värderade till 2,131 kronor, dels å ovan först nämnda obebyggda lägenhet växande 521 ekar, uppskattade till 1,733 kronor 80 öre, dels ock å lägenheten Västra Strålsätter befintliga 149 ekar, värderade till 694 kronor.

Överjägmästaren i östra distriktet, som i ärendet hörts av domänstyrelsen, har förmått sig icke hava något att erinra mot det upprättade förslaget eller mot ståndskogens värdering. Ekskogen vore jämförelsevis betydlig och kunde ju, såsom Kungl. Maj:ts befallningshavande hemställt, delvis försäljas före lägenheternas upplåtande. Men då den flerstädes förekomme å mark, som icke vore passande för odling och förty helst icke borde i sin helhet utstämplas till försäljning, bleve ny värdering av den kvarvarande ekskogen nödig. Enligt överjägmästarens åsikt skulle det ej heller lända statsverket till synnerlig vinst, om ekskogen undantoges från försäljningen av lägenheterna, utan kunde ekarna lika väl åtfölja lägenheterna.

Sedan domänstyrelsen härefter i skrivelse den 10 maj 1912 anmodat överjägmästaren att efter besiktning å stället avgiva yttrande, huruvida ekskogen å ifrågakvarnande områden vore av beskaffenhet att böra bevaras och vilka delar av områdena med hänsyn härtill borde bibehållas i kronans ägo, har överjägmästaren i skrivelse den 16 juni samma år anfört: Beträffande torpen Sluttorp och Stora Sandstugan samt den obebyggda lägenheten öster om dessa torp kunde fråga onekligen uppstå, om icke därå befintlig ekskog borde bevaras, ehuru visserligen en stor del av ekarna till följd av ålder och skador i varje fall borde så småningom avverkas. Överjägmästaren ifrågasatte fördenskull, att berörda obebyggda lägenhet samt torpet Sluttorp icke skulle försäljas och att torpet Stora Sandstugans område skulle inskränkas på det sätt, att dess östra gräns flyttades omkring 150 meter västerut.

Med anledning av vad sålunda ifrågasatts och då jämväl de å

bostället befintliga torplägenheterna Dalen, Vinhagen, Grindstugan och Taforsa syntes domänstyrelsen, särskilt med avseende å deras belägenhet i utkanten av egendomen, möjligen kunna vara lämpliga till bildande av egna hem, har styrelsen i skrivelse den 22 juni 1912 uppdragit åt uppskattningsmännen att taga frågan om lägenheters upplåtande från egendomen under förnyat övervägande och eventuellt uppgöra nytt förslag i ämnet.

Med skrivelse den 3 augusti 1912 har Kungl. Maj:ts befallningshavande överlämnat av uppskattningsmännen avgivet nytt utlåtande i ärendet. I berörda utlåtande hava uppskattningsmännen anfört: Överjägmästaren hade ifrågasatt, att torpet Sluttorp och den öster därom belägna obebyggda lägenheten icke måtte försäljas, samt att torpet Stora Sandstugans areal måtte minskas. Såsom skäl härför hade överjägmästaren allenast anfört, att fråga onekligen kunde uppstå, om icke ekskogen, ehuru till stor del gammal och skadad, borde bevaras för kronans räkning, för att så småningom avverkas. Uppskattningsmännen ansåge emellertid ej ifrågakomna omständighet böra inverka på deras en gång uttalade uppfattning, utan fasthölle vid sitt förut avgivna förslag, dock att större delen av de ekar, som växte å de till försäljning föreslagna områdena, borde före upplåtandet försäljas genom skogsstatens försorg. Såsom ytterligare skäl för upplåtande av torpen Sluttorp och Stora Sandstugan samt den obebyggda lägenheten öster därom kunde för övrigt framhållas dels torpens avlägsna belägenhet från huvudgården, vilket gjorde, att dagsverken från dem svårigen kunde erhållas, dels det dåliga skick, vari samtliga åbyggnader befunne sig, dels ock den obebyggda lägenhetens stora avstånd från huvudgården, vilket gjorde, att lägenheten bleve förhållandevis dyr att bruka. Uppskattningsmännen hade redan vid uppskattningsförrättningen tagit under övervägande, huruvida icke även torplägenheterna Dalen, Vinhagen, Grindstugan och Taforsa borde försäljas. Men då dessa lägenheter vore bättre bebyggda än de av uppskattningsmännen till avsondring föreslagna, då någon framställning om förvärvande av eget hem å dessa torplägenheter ej gjorts, då upplåtande av samma lägenheter skulle nödvändiggöra uppförande vid huvudgården av ännu flera arbetarbostäder än som föreslagits och då slutligen härtill komme, att den å ängs- och hagmarken å dessa torp befintliga skogen helt säkert, såsom växande på lämpligare mark, hade jämförelsevis större värde än den å bergen vid torpen Sluttorp och Sandstugan befintliga, borde enligt uppskattningsmännens åsikt torplägenheterna Dalen, Vinhagen, Grindstugan och Taforsa under en kommande arrendeperiod bibehållas i kronans ägo.

I sin sistberörda skrivelse har Kungl. Maj:ts befallningshavande yttrat, att Kungl. Maj:ts befallningshavande vidbleve sitt den 1 maj 1912 avgivna yttrande.

Domänstyrelsen har, på grund av vad uppskattningsmännen anført, ansett sig ej nu böra förorda försäljning från egendomen av lägenheter i vidare mån än av dem föreslagits. I lantmätarens beskrivningar över ifrågavarande områden hade såsom gemensamma vägar upptagits för torpet Stora Sandstugan och den därintill gränsande obebyggda lägenheten ägofigurerna nr 97 och 113 samt för torpet Östra Strålsätter och lägenheten Västra Strålsätter ägofigurerna nr 712 och 721. Det syntes emellertid domänstyrelsen vara lämpligare att lägga den förstnämnda vägen till torpet Stora Sandstugan, med förbehåll om rätt för den obebyggda lägenheten att begagna berörda väg, och den andra vägen till lägenheten Västra Strålsätter, inom vars område den är belägen, med förbehåll om rätt för torpet Östra Strålsätter att begagna samma väg. Området för torpet Stora Sandstugan komme härigenom att ökas med 4.4 ar och området för lägenheten Västra Strålsätter med 18.1 ar.

Beträffande å lägenheterna befintliga ekar har domänstyrelsen uttalat den mening, att, då enligt den i ärendet skedda utredningen dessa ekar icke vore av beskaffenhet att böra bevaras, det syntes styrelsen lämpligast, att desamma finge ingå i försäljningarna av lägenheterna.

*Departements-
chefen.*

Med hänsyn till vad i ärendet förekommit finner jag i likhet med domänstyrelsen anledning icke föreligga att från egendomen upplåta flera lägenheter än de av uppskattningsmännen föreslagna. Likaså delar jag domänstyrelsens uppfattning rörande å lägenheterna befintliga ekar samt anser, att områdena för torpet Stora Sandstugan och lägenheten Västra Strålsätter böra ökas med de av domänstyrelsen omnämnda vägarna.»

Utskottet, som icke haft anledning till erinran mot förevarande framställning, hemställer,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 25 april 1913.

På jordbruksutskottets vägnar:

GÖSTA TAMM.

Närvarande: herrar Tamm, Odelberg, frih. De Geer, Paulson, Fahlén, Lindblad, Pers, Ericsson, Lundell, Nilsson i Kabbarp, Kronlund, Andersson, Linders, Bosson och Olausson.